

Bucureștiul important centru al luptei pentru crearea Partidului Comunist Român (1918—1921)

După înfringerea Puterilor centrale și retragerea trupelor de ocupație, noiembrie 1918, Bucureștiul, eliberat, a devenit din nou nu numai capitala țării, dar și principalul centru industrial și muncitoresc al României. În virtutea acestui fapt, în București era concentrată și forța politică principală a proletariatului român. Aici își aveau sediul Comitetul executiv al Partidului socialist, Comisia generală a sindicatelor, Comitetele Uniunilor sindicale, Comitetul central al Tineretului socialist, Grupul parlamentar al deputaților socialiști, organele centrale de presă ale mișcării socialiste, sindicale și de tineret.

Organele centrale de partid și obștești aveau un suport de prim rang în sinul muncitorimii bucureștene și ale organizațiilor sale locale. La rîndul lor, organele centrale de partid și obștești au acordat un sprijin însemnat mișcării socialiste, sindicale și de tineret din Capitală, care și în perioada postbelică s-a situat în avangarda organizațiilor locale muncitorești din țară.

În anii avîntului revoluționar din România, proletariatul bucureștean a constituit — ca și în trecut — acel detașament înaintat care, prin luptele sale, dădea semnalul marilor acțiuni muncitorești din întreaga țară. Puternica demonstrație de la 13 decembrie 1918, numeroasele greve, mitinguri și mari manifestații din cursul anilor 1919—1920, au demonstrat combativitatea proletariatului bucureștean, constituind un exemplu și un imbold în lupta întregii muncitorimi române.

Proletariatul bucureștean constituia un exemplu pentru muncitorimea din provincie și prin gradul său înalt de organizare. De altfel, organizațiile muncitorești din București au continuat să fie cele mai puternice din țară nu numai datorită numărului mare de membri, ci și prin poziția mai înaintată ce o aveau în cadrul mișcării socialiste, sindicale și de tineret. În ajunul grevei generale din octombrie 1920, secțiunea din București a Partidului socialist însuma 10 000 de membri¹, în majoritate muncitori metalurgiști, feroviar și a. Pentru a cuprinde organizatoric numărul mare de membri și pentru a fi mai aproape de mase, secțiunea centrală pe Capitală a înființat șapte secțiuni pe cartiere². În fruntea secțiunii centrale din București se aflau militanți de seamă ai mișcării

¹ Socialismul, din 21 martie 1921.

² C. Cugnir-Mihailovici, Fl. Dragne, Gh. Unc, Mișcarea muncitorească din România 1918—1921. Crearea Partidului Comunist Român, Editura politică, București, 1971, p. 222.

muncitorești din țara noastră, ca, V. Anagnoste, Dr. Ecaterina Arbore, M. Gh. Bujor, D. Grofu, Barbu Eftimie, D. Fabian, Rozalia Frimu, Paula Măgură, Gh. Niculescu — Mizil, I. Mirescu, A. Pătrușescu, Gh. M. Vasilescu, N. Vitejescu ș.a.

Un deosebit avânt a luat după război procesul de reorganizare a muncitorimii bucureștene în sindicate. „Sediul sindicatelor din Capitală — scria „Socialismul” din 6 decembrie 1918 — este zilnic asaltat de muncitorimea din fabrici, ateliere și birouri. O puternică mișcare pentru îmbunătățirea soartei materiale s-a pornit din toate straturile de muncitori din întreprinderile particulare, ca și din instituțiile statului”. În anul 1919, numai numărul femeilor înscrise în organizațiile sindicale din Capitală se ridica la cifra de 10 000³. Secretarul Comisiei locale a sindicatelor era Gh. Teodorescu, membru, în același timp, și în Comitetul executiv al Partidului socialist.

Cercul din București al tineretului socialist a continuat și după război să fie organizația de tineret cea mai puternică din țară. În prima jumătate a anului 1920, Cercul tineretului socialist cuprindea 1 800 de membri, iar numărul lor era în continuă creștere. Urmărind progresele rapide înregistrate de mișcarea tineretului socialist din Capitală, gazeta „Socialismul” constata cu satisfacție că „Tineretul muncitor e la înălțimea vremurilor: El — secondează, însuflețit, lupta proletariatului vîrstnic”⁴.

Organizațiile muncitorești din Capitală s-au situat în primele rînduri ale luptei pentru transformarea Partidului socialist în Partid comunist. Pornind de la tradițiile sale revoluționare și ținînd seama de condițiile concrete și de experiența mișcării muncitorești internaționale, Îndeosebi a Revoluției din Octombrie din Rusia, Secțiunea București a P.S.D. a început să acționeze, încă din primăvara anului 1918, pentru înarmarea membrilor săi cu un nou program, accentuîndu-se latura sa maximală, cu o nouă tactică, consecvent revoluționară. „Din această nouă îndrumare tactică — arăta C. Popovici la o sedință a secțiunii București — a ieșit și Declarația de principii”⁵. După ce a fost dezbătută în trei adunări generale, membrii secțiunii București au adoptat, „cu majoritate de voturi, Declarația de principii și de îndrumări tactice a partidului socialist”⁶.

Acest nou document programatic, însușit de mișcarea socialistă în decembrie 1918 — în care pentru prima dată se formula cu claritate necesitatea statornicirii puterii politice a clasei muncitoare —, a servit ca platformă de raliere a tuturor militanților de stînga din țară ce luptau pentru transformarea Partidului socialist în Partid comunist.

După represiunea sîngerosă din Piața Teatrului Național de la 13 decembrie 1918, profitînd de arestarea elementelor revoluționare din conducerea organelor centrale de partid și obștești, a militanților secțiunii din București și din celelalte centre din țară, liderii de dreapta, sub motivul că Declarația de principii ar reprezenta numai punctul de ve-

³ Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921. Editura politică, București, 1966, p. 288.

⁴ Socialismul din 12 (25) decembrie 1918.

⁵ Ibidem din 21 februarie 1919.

⁶ Ibidem. din 3 (16) decembrie 1918.

dere al socialiștilor din Capitală⁷, au încercat să o înlocuiască cu un program de factură oportunistă.

Secțiunile din țară ale Partidului socialist și, în primul rând, cea din București, au continuat însă să se situeze pe pozițiile revoluționare, înscrise în Declarația de principii. Aceasta s-a reflectat cu putere la ședințele generale ale secțiunii București din februarie 1919, din care rezultă că membrii săi au rămas fideli tacticii revoluționare. Cu toate loviturile căpătate la 13 decembrie 1918 — arăta un participant la adunare — „nu vom renunța la tactica intransigentă”. Pentru că în mișcarea socialistă să nu „prindă” curentul de dreapta — susținea altul — „trebuie să curățăm atmosfera de partid”⁸.

Secțiunea din București, alături de toate secțiunile din România, a militat pentru unificarea mișcării muncitorești, pentru contopirea organizațiilor socialiste regionale într-un singur partid politic muncitoresc pe scară națională. „Contopirea aceasta — scria un membru al secțiunii din Capitală — are o însemnătate covârșitoare, căci puterea viitoare a mișcării proletare de la noi atîrnă de ea”⁹. Exprimînd punctul de vedere revoluționar al secțiunii, autorul articolului pleda pentru ca unificarea să se facă pe baza unui program, pătruns de spiritul marxist-leninist. Așa se și explică că majoritatea delegaților aleși pentru a reprezenta secțiunea București la Conferința mișcării socialiste din 25—26 mai 1919 s-a raliat curentului de stînga din partidul socialist, care susținea că la temelie partidului unificat să stea Declarația de principii din decembrie 1918, întregită cu un program minimal mai larg.

În cele din urmă, Conferința din mai a adoptat un program de compromis, care cuprindea o serie de teze juste, înaintate pentru acel timp, altele însă, la insistența elementelor de dreapta, pe teze oportuniste. Aripa de stînga a partidului, secțiunile sale locale au dezvoltat în activitatea lor, substanța revoluționară a programului, au acționat în direcția transformării partidului socialist în partid comunist. Semnalul în această direcție l-a dat secțiunea din București a partidului, care, în adunarea generală din 28 iunie 1919, a votat în unanimitate, o moțiune de simpatie și aderare la Internaționala a III-a¹⁰, ceea ce, în accepția muncitorimii române, însemna atunci transformarea Partidului socialist în Partid comunist. Numai făurirea partidului de tip nou, cu „un program hotărît și clar” — se specifica în Darea de seamă pe anul 1919 a Secțiunii din Capitală — va da „putința maselor să poată preîntîmpina evenimentele și să ajungă mai repede la realizarea idealului socialist”¹¹. Secțiunea din București a partidului socialist a constituit o pildă și în ceea ce privește dezbaterile și confruntările principale din cadrul adunărilor sale generale, asupra problemelor celor mai vitale care stăteau atunci în fața mișcării muncitorești din România, asupra soluțiilor care reclamau rezolvarea lor și, în primul rând, crearea partidului marxist-leninist. La aceasta a contribuit și comitetele secțiunii din Capitală, care, așa cum se arăta în Darea de seamă menționată, a lăsat „liber-

⁷ V. Smîrcea, Secțiunea București a Partidului socialist în luptă pentru crearea Partidului Comunist Român, în *Anale de istorie*, nr. 2/1971, p. 94.

⁸ Socialismul din 28 februarie 1919.

⁹ *Ibidem* din 8 martie 1919.

¹⁰ Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921, p. 223.

¹¹ *Ibidem*, p. 282.

tatea fiecărui membru de a-și exprima convingerile lui în sinul partidului, unde, din discuțiile urmate, vedem că nu a ieșit decât lumină”¹². În anul 1920, secțiunea din București a întreprins energice acțiuni în vederea transformării Partidului socialist în Partid comunist. Vigoarea acestei lupte își avea izvorul în încrederea elementelor sale revoluționare că în înlăturarea acestui deziderat major al clasei noastre muncitoare „secțiunile au un rol deosebit. Ele sînt chemate să exprime curentul general din partid și să indice organelor lui calea de urmat”¹³. Această „cale” a indicat-o din nou secțiunea din Capitală, în adunarea sa generală din 25 ianuarie 1920. După vii dezbateri, adunarea a adoptat o rezoluție prin care se considera afiliată la Internaționala a III-a și invita, totodată, Comitetul executiv și celelalte secțiuni ale partidului socialist „să facă, sub rezerva aprobării viitorului congres, aceeași declarațiune de afiliere”¹⁴.

Încercînd să contracareze influența rezoluției — trimisă, de altfel, în copie atît Comitetul executiv cît și secțiunilor din țară —, elementele de dreapta și centru, sub pretextul că la această adunare a participat un număr mic de membri de partid, au cerut reconvocarea adunării generale a secțiunii București „pentru a lua hotărîrea definitivă” în problema transformării Partidului socialist în Partid comunist și afilierea lui la Internaționala a III-a¹⁵. Ca atare, la 14 martie 1920 s-a întrunit din nou secțiunea din București a partidului socialist, fiind prezenți aproape totalitatea membrilor săi. Corespunzător punctelor de vedere exprimate, în adunare au fost prezentate membrilor secțiunii spre aprobare două moțiuni: moțiunea expusă de Gh. Teodorescu, din partea aripii de stînga din partid, și moțiunea întocmită de Emil Socor, în numele elementelor centriste și de dreapta. În timp ce acesta din urmă se pronunța pentru „expectativă” și moderație, moțiunea aripii revoluționare pleda pentru „princiipiile socialiste revoluționare”, pentru transformarea, cît mai grabnică, a partidului socialist într-un partid de tip nou, comunist, înarmat cu o tactică și strategie proprii, izvorită din realitățile obiective ale țării.

Moțiunea adoptată cu marea majoritate de voturi de adunarea generală a secțiunii București a partidului și dată publicității, care era moțiunea propusă de aripa de stînga, a avut un deosebit ecou în rîndurile organizațiilor muncitorești din întreaga țară. Cea mai mare și mai influentă secțiune a partidului socialist lansa din nou apelul pentru transformarea partidului socialist în partid comunist.

Răspunzînd inițiativei secțiunii din București, pînă în vara anului 1920, aproape toate organizațiile muncitorești locale s-au pronunțat în favoarea întemierii partidului consecvent revoluționar.

În propagarea ideii fîuririi partidului de tip nou, militanții socialiști din Capitală au avut un real suport în revista „Lupta de clasă”, apărută în iulie 1920, sub îngrijirea secțiunii București a partidului socialist, constituind primul organ teoretic comunist în publicistica româ-

¹² Loc. cit., p. 283.

¹³ Loc. cit., p. 301.

¹⁴ Socialismul din 17 martie 1920.

¹⁵ C. Cușnir-Mihalovici, Fl. Dragne, Gh. Unc, op. cit., p. 248.

nească. În editorialul revistei se susținea că publicația „va contribui, număr cu număr... să lumineze pe cei mai mulți dintre tovarășii comuniști și să-i întărească în convingeri; pe ceilalți, „Lupta de clasă” e încredințată că li va ajuta să-și corecteze și să-și pună la punct ideile”¹⁶. În ajunul grevei generale din octombrie 1920, a celei mai mari încheștări de clasă cunoscută pînă atunci în istoria mișcării muncitorești din țara noastră, revista „Lupta de clasă” scria: „Lupta va fi grea. Partidul de avangardă al proletariatului, partidul comunist, trebuie deci să se formeze și să lucreze”¹⁷.

Crearea partidului de avangardă a clasei muncitoare a fost precipitată tocmai de experiența grevei generale, care dovedise o dată în plus că fără un partid comunist, proletariatul nu va putea învinge burghezia. Așa se explică că la sfîrșitul anului 1920 și începutul anului următor, întregia evoluție a mișcării muncitorești din țara noastră mergea pe linia creării statului său major de avangardă — partidul comunist.

Un pas important pe drumul transformării partidului socialist în partid comunist l-a avut ședința Consiliului general al Partidului socialist întrunit la 30 ianuarie — 3 februarie 1921, care a marcat o netă delimitare între curentele din mișcarea muncitorească, cucerirea de poziții și influență de către curentul revoluționar, comunist, punerea în minoritate a centristilor și o înfrîngere hotărîtoare pentru elementele de dreapta, care au părăsit lucrările consiliului.

Exprimînd poziția înaintată a secțiunii din București, cei doi reprezentanți ai săi la ședința Consiliului general, s-au situat fermi pe poziția aripii revoluționare, comuniste. Unul din ei, David Fabian, în cuvîntul său, deși considera că delimitarea de elementele de dreapta „este imposibilă de înlăturat”, el le-a cerut totuși să nu se folosească „de împrejurările grele prin care trece mișcarea și să continue lucrarea pînă la congres”¹⁸.

După ședința Consiliului general al Partidului socialist, secțiunea București a partidului, Comisia locală a sindicatelor și Cercul Tineretului socialist, exprimîndu-și satisfacția pentru succesul aripii de stînga, au convocat adunări de adeziune, de condamnare a poziției scizioniste a elementelor de dreapta. Socialiștii din Capitală își exprimau bucuria că schimbarea raportului de forțe din partidul socialist, în favoarea aripii de stînga confirmă ceea ce afirmau ei cu luni în urmă, în adunările generale ale secțiunii, că „nu cantitatea, ci calitatea membrilor dau valoare P.S.”¹⁹. Cei 500 de oțeriști, membri ai partidului socialist — declara C. Nițulescu, secretarul secțiunii din Atelierele Grivița din Capitală — „aprobă atitudinea comunistilor din Consiliul general, care a curățat partidul de tot ce era dubios, reținînd în sînu-și pe adevărații veterani ai bătăliilor trecute, cinstiți și conștienți”²⁰.

¹⁶ *Lupta de clasă*, din 1 iulie 1920.

¹⁷ *Ibidem*, din 2 octombrie 1920.

¹⁸ *Socialismul* din 3 februarie 1921.

¹⁹ *Ibidem* din 20 februarie 1921.

²⁰ *Ibidem*.

Comisia locală a sindicatelor a împărțit punctul de vedere al Uniunilor sindicale, care în plenara ținută la 11—12 februarie 1921, după ce au blamat elementele de dreapta, au declarat că sindicatele „rămân pe aceleași baze tradiționale de strânsă legătură cu partidul socialist”²¹. Adunarea generală a cercului Tineretului socialist din București a adoptat la 27 februarie 1921 o moțiune în care se preciza că tineretul socialist din capitală declară că-și va uni eforturile cu cele ale „curentului comunist din sinul mișcării vîrstnice”²².

Prin urmare, în ajunul congresului Partidului socialist, organizațiile muncitorești din capitală erau ferm decise de a acționa pentru fărîmarea partidului comunist, influențînd, prin poziția lor, activizarea tuturor secțiunilor din țară.

În zilele rămase pînă la congres, activitatea secțiunii București s-a concentrat în două direcții: pregătirea adunării pentru alegerea delegaților și crearea unor condiții corespunzătoare de desfășurare a forumului muncitoresc, ce urma să-și deschidă lucrările în ziua de 8 mai în Capitală. Deoarece localul Clubului socialist din str. Ionică continuă să rămînă închis în urma grevei generale, conducerea secțiunii București, în calitate de gazdă a congresului, a intervenit în ziua de 20 aprilie pe lângă președintele Camerei deputaților, prin intermediul unei delegații de 200 de muncitori, pentru ridicarea sigiliului²³. Abia în a treia zi a congresului, clubul a fost redeschis, pînă atunci lucrările s-au desfășurat în sălile redacției gazetei „Socialismul”.

În ajunul congresului, la 7 mai 1921, a avut loc ultima ședință a secțiunii București a partidului socialist, la care s-a aflat rezultatul referendumului, organizat în prealabil, privind alegerea delegaților la Congresul general. Din numărul de 7 652 de voturi exprimate, 6 818 voturi au revenit delegaților comuniști care au obținut 24 de mandate. Delegaților centriști le-au revenit numai 834 de voturi și respectiv 3 mandate²⁴. Rezultatul votului din secțiunea București arăta împede influența hotărîtoare a comuniștilor și inferioritatea în care se găseau centriștii. Printre delegații secțiunii din Capitală la congres se numărau: D. Grofu, Gh. Niculescu-Mizil, Eufrosina Cotor, C. Gheorghian, D. Stoiculescu, Șt. Benedec, Gh. Stoica, Ion Mirescu, C. Nițulescu, A. Zisu, Gr. Vasilescu, Gh. Sava, I. Tiri și alții²⁵.

În cadrul congresului Partidului socialist, care s-a deschis, într-o atmosferă de înălțător entuziasm, la București, în dimineața zilei de 8 mai 1921, delegații secțiunii din capitală au avut o participare activă, contribuind, prin votul lor, la încununarea unei activități, inițiate de organizațiile muncitorești bucureștene încă din 1918 — transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român.

²¹ Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921, pp. 586—587.

²² *Ibidem*, p. 593.

²³ Socialismul din 22 aprilie 1921.

²⁴ C. Cușnir-Mihalovici, Fl. Dragne, Gh. Unc, op. cit., p. 473.

²⁵ *Ibidem*, p. 478.

Bucarest — important centre de la lutte pour la création du Parti Communiste Roumain (1918—1921)

RÉSUMÉ

Les données et les faits inclus dans la communication confirment que la section de Bucarest du parti socialiste, la commission locale des syndicats et le cercle de la jeunesse socialiste se sont situés aux premiers rangs de la lutte pour transformer le parti socialiste en parti communiste. Un premier et important pas en cette direction a été l'adoption par le parti socialiste de la Déclaration des Principes de décembre 1918, à l'élaboration de laquelle un rôle important a joué la Section de Bucarest du parti socialiste. Les représentants de cette section ont eu un rôle active à la Conférence du parti socialiste de mai 1919 où l'on a adopté un programme nouveau du parti.

En commençant avec l'été 1919, la section du parti de la capitale a donné le signal de la lutte pour transformer le parti socialiste en parti communiste. Un écho tout spécial aux rangs des organisations ouvrières de tout le pays ont eu les motions des assemblées générales de la section de Bucarest, de janvier et mars 1920, par lesquelles on demandait la convocation du congrès du parti socialiste pour y poser les bases du parti du type nouveau.

Comme suite de la grève générale d'octobre 1920, les organisations ouvrières de Bucarest, ainsi que celles de tout le pays, ont intensifié leurs efforts afin de créer le parti communiste. En exprimant la position avancée de la section de Bucarest, ses deux représentants à la séance du Conseil Général du Parti Socialiste du 30 janvier — 3 février 1921, se sont situés sur la position du courant communiste qui a obtenu la plupart des suffrages. Le 7 mai 1921 on a tenu la dernière séance de la section de Bucarest du parti socialiste, où les délégués pour le Congrès du Parti du jour suivant ont été choisis. Le résultat des votes indiquait clairement l'influence des communistes, qui ont obtenu 24 mandats du total de 27. Dans le cadre du Congrès du Parti Socialiste qui s'est ouvert le 8 mai 1921, les délégués de la section de la capitale ont eu une participation active, en contribuant, par leur vote, au couronnement d'une activité initiée par les organisations ouvrières bucarestoises dès 1918 — la transformation du parti socialiste en Parti Communiste Roumain.